

Nordiska
ministerrådet

ANALYS NR. 02/2019

DON'T WORRY, BE HAPPY

– EN LÄGESRAPPORT FÖR DE NORDISKA DEMOKRATIerna

Hur hög tillit har den nordiska befolkningen till de demokratiska institutionerna och nationella politikerna? Och hur aktivt deltar nordborna i demokratin? Dessa frågor har utretts genom att analysera data från intervjuer med över 7 000 personer i Norden. Rapporten undersöker också om nordbornas inställning och förtroende för demokratin skiljer sig gentemot övriga Europa.

Don't worry, be happy.

En lägesrapport för de nordiska demokratierna

Christoffer Waldemarsson

Nord 2019:029

978-92-893-6179-8 (PDF)

978-92-893-6180-4 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/Nord2019-029>

© Nordiska ministerrådet 2019

Layout: Jette Koefoed

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

www.norden.org

Ladda ner och beställ nordiska publikationer: www.norden.org/nordpub

ANALYS NR. 02/2019

DON'T WORRY, BE HAPPY

– EN LÄGESRAPPORT FÖR DE NORDISKA DEMOKRATIerna

”

Intresset för politik
verker allmänt vara på
uppåtgående i Norden.

Innehåll

7	Förord
9	Sammanfattning
11	Inledning
15	Hur intresserad är du av politik?
18	Har du förtroende för ditt lands parlament?
20	Förtroende för politiker
22	Norden och Europa
25	Summering och avslutande reflektioner
26	Referenser

Förord

Att befolkningen i Norden har en hög tillit till politiker och de demokratiska institutionerna är en relativt väletablerad bild. Ett stort politiskt intresse, demokratiskt engagemang och högt valdeltagande är också saker som ofta associeras med de nordiska länderna. I tider av politisk förändring och en framväxande misstro och skepticism mot politiska institutioner på ett globalt plan är det intressant att undersöka hur denna bild står sig. Vi har analyserat data från en större enkätundersökning med invånarna i Norden för att ta reda på detta.

Senast det demokratiska deltagandet i Norden undersöktes av Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet var år 2004 genom rapporten "Demokrati i Norden". Hur har det demokratiska deltagandet, intresset för politiken och förtroendet för institutionerna förändrats sedan dess? Med det nyligen hållna valet till EU-parlamentet är det också intressant att undersöka hur Norden skiljer sig från övriga Europa i dessa frågor.

Undersökningen visar att de nordiska invånarna fortsatt uppvisar ett högt förtroende för politiker och institutioner. Även det demokratiska deltagandet och intresset för politik är högt i Norden. När det kommer till tillit till EU-parlamentet har förtroendet bland nordborna till och med ökat de senaste 15 åren, vilket är rakt motsatt trenden i övriga Europa.

Rapporten har skrivits av Christoffer Waldemarsson vid Nordiska ministerrådets analys- och statistikenhet. Den ingår i enhetens rapportserie som ska belysa aktuella ämnen som är centrala ur ett nordiskt perspektiv.

Köpenhamn, augusti 2019

Paula Lehtomäki

Generalsekreterare

Nordiska ministerrådet

”

Till skillnad från övriga Europa har förtroendet för EU-parlamentet till och med ökat i de nordiska länderna sedan 2002.

Sammanfattning

I dagens debatt talas det inte sällan om hur demokratin står inför utmaningar och det politiska engagemanget är på tillbakagång. Nordiska ministerrådet har sammanställt data från intervjuer med invånare i de nordiska länderna från år 2002 och 2016 för att undersöka hur intresset för politik och det politiska engagemanget förändrats i Norden. Rapporten undersöker också hur hög tillit nordborna har till politiker och parlament och om denna förändrats över tid. Förutom att jämföra de nordiska länderna med varandra på nationell nivå, har synen på demokrati och deltagandet i de demokratiska processerna också jämförts mellan kön och åldersgrupper inom varje enskilt nordiskt land. Skiljer sig synen på demokrati mellan de yngre och äldre? De nordiska länderna har även jämförts med övriga Europa för att undersöka om Norden står ut i en europeisk kontext.

Intresset för politik verkar överlag ha ökat i Norden sedan början på 2000-talet, samtidigt som det inte går att se någon entydig trend vad gäller tilliten till politiker och de politiska partierna. Norge står ut som det land där befolkningen litar mest på de nationella parlamenten, medan Island uppvisar lägst förtroende för den politiska sfären. De nordiska männen är generellt mer intresserade av politik än de nordiska kvinnorna. De yngre i Norden uppvisar ett genomgående lägre intresse för politik än de äldre, även om de ungas intresse verkar vara stigande. I jämförelse med länder i övriga Europa visar nordborna sig ha en högre tillit till EU-parlamentet än det europeiska genomsnittet. Till skillnad från övriga Europa har förtroendet för EU-parlamentet till och med ökat i de nordiska länderna mellan 2002 och 2016. Precis som i fallet med tillit är det angivna valdeltagandet högre i Norden än i övriga Europa.

Inledning

Politiskt deltagande och engagemang är en viktig drivkraft i det demokratiska samhället. Likaså är medborgares förtroende för politiker och de politiska institutionerna viktigt. I tider präglade av geopolitisk instabilitet, politisk polarisering och en ökad misstro mot politiker och politiska partier internationellt är det intressant att studera den statistik som finns kring hur uppfattningen av de politiska institutionerna och det generella intresset för politik har förändrats. Särskilt intressant är det att vända blicken mot de nordiska länderna, kända för sin tillit gentemot nationella institutioner och sitt förtroende för de demokratiska processerna. Hur har förtroendet för politiker och parlamentet förändrats i Norden? Och hur stort är det politiska engagemanget och deltagandet bland nordborna?

Nordiska ministerrådet har analyserat data som European Social Survey (ESS) samlat in från de nordiska länderna för att försöka urskilja trender i hur nordiska medborgares intresse för nationell politik, syn på politiska partier och tilltro gentemot de egna politiska partierna och parlamenten har förändrats över tid. Denna rapport avser även kartlägga de eventuella trender som går att finna i de nordiska länderna när det kommer till politiskt och demokratiskt engagemang. Förutom att jämföra de nordiska länderna med varandra kommer även fokus att riktas mot de eventuella skillnader som går att observera mellan olika grupper i varje enskilt land, indelade efter kön och ålder. Är det skillnad på hur aktivt de nordiska kvinnorna och männen deltar i de demokratiska processerna? Och går det att urskilja någon trend i hur engagemanget ser ut i olika åldersgrupper?

De nordiska länderna kommer även att jämföras med övriga Europa för att undersöka om förtroendet för politiker och det politiska deltagandet skiljer sig åt. Tidigare undersökningar från exempelvis Dalia (2016) visar att röstdeltagandet i Europa gått ner i såväl nationella val som val till EU-parlamentet – detta trots att intresset för politik verkar vara fortsatt högt. Bidrar de nordiska länderna till denna utveckling?

[ESS utför vartannat år intervjuer med invånare i över 30 länder för att kartägga beteenden, övertygelser och generella inställningar i samhället.](#)

Om demokratiskt deltagande

Att medborgare aktivt deltar i de demokratiska processerna är viktigt av flera orsaker. Ju högre valdeltagandet är, desto bättre speglas de åsikter och värderingar som finns i samhället. Att fånga upp och värdera medborgares åsikter likvärdigt är en grundläggande uppgift för det demokratiska samhället. På samma sätt är det rimligt att anta att ett högre valdeltagande också leder till en sammansättning av landets parlament som är mer representativ för landets befolkning och de olika grupper som finns i samhället.

Men inte bara valdeltagandet spelar roll. Om intresset för politik förändras kan det påverka i vilken utsträckning medborgare deltar i samhällsdebatten och visar engagemang för eller emot den politik som förs. Om det går att skönja stora skillnader mellan olika grupper i samhället och hur aktivt de deltar i de demokratiska processerna är det också av intresse eftersom det kan leda till en förståelse för det politiska klimat som råder och de utmaningar ett land står inför.

Genom att studera politiskt engagemang och deltagande kan man även identifiera olika klyftor och grupperingar i samhället. Alltför stora skillnader i deltagande kan leda till en politik som alierar vissa samhällsgrupper och inte speglar de åsikter och värderingar som finns i den allmänna opinionen.

Att lyckas engagera så stora delar av befolkningen som möjligt är en central utmaning för de demokratiska samhällena.

Traditionellt sett har politiska partier haft en nyckelroll i att samla åsikter och värderingar och omsätta dessa i konkreta förslag som kan leda till förändring. Att identifiera sig med ett parti har väglett medborgare i hur de ska se på samhällsdebatten, lyckats förena olika åsikter och omsätta dessa till en reell politisk agenda. Forskare har den senaste tiden varit eniga om att känslan av partipolitisk tillhörighet varit på nedåtgående i världen (Dalton, 2005) och att medborgare inte binder sig till ett specifikt parti i samma utsträckning som tidigare. Detta kopplas också samman med en mer kritisk hållning till politiska partier och politiska institutioner.

Tillit och förtroende

Tillit och förtroende kommer i denna publikation att användas synonymt, då det inte finns en entydig svensk översättning av engelskans "trust". SOM-institutet använder exempelvis tillit när det handlar om mellanmänskliga relationer, medan förtroende används när man talar om institutioner. Se även Grosse (2012) för en mer utförlig diskussion av tillits-begreppet.

Att tillit och förtroende (från engelskans trust) är viktigt i ett samhälle har diskuterats i tidigare publikationer från Nordiska ministerrådet, och då särskilt hur de nordiska länderna har dragit stor nytta av sina höga tillitsnivåer. Hög nivå av tillit gynnar samhällsekonomin på flera sätt, men har också kommit att betraktas som en viktig beståndsdel i främjandet av engagemang i samhället i stort (Andreasson, 2017).

När det kommer till allmänt förtroende för den politiska sfären lyfter internationella studier på området inte sällan skillnaden mellan just de nordiska länderna (som traditionellt sett placerar sig högst i mätningar av denna typ) och kanske främst ett antal östeuropeiska stater där förtroendet är lågt (van der Meer, 2017). Även om debatten kring huruvida demokratin och förtroendet för politiker utvecklas negativt har pågått under en lång tid finns det anledning att studera området särskilt noga i dagens politiska klimat. Så sent som år 2014 uttryckte Jean-Claude Juncker, Europeiska kommissionens ordförande, att "the public negativity about politics and politicians" var det största problemet Europeiska unionen stod inför.

Ett nordiskt perspektiv

Denna publikation görs också mot bakgrund av rapporten Demokrati i Norden som publicerades av Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet år 2004. Rapporten avsåg kartlägga de samhällstrender som vid tidpunkten gick att se i Norden vad gäller politiskt och socialt engagemang samt informations-teknologins påverkan och användning i demokratiska processer. Publikationen byggde på data från den första ESS-undersökningen som genomfördes 2002. Vid denna tidpunkt var intresset för politik generellt högt i Norden, samtidigt som tilliten var svagare. Det gick att se en viss nedgång i valdeltagandet, även om huvudpoängen som lyftes snarare var de olikheter som fanns i de nordiska länderna vad gäller politisk kultur och fokusering på olika politiska problem. I linje med resonemanget i föregående avsnitt diskuterade rapporten hur den traditionella, partipolitiskt bundna politiken var på väg att

upplösas. De politiska partierna mister medlemmar och alltfler väljare byter parti från val till val, samtidigt som de politiska frågor som debatteras blir alltmer komplexa. Detta riskerar att sänka valdeltagandet, menar författarna.

Rapporten lyfter också hur de nordiska kvinnornas intresse för politik var på uppåtgående och kopplar detta till att män och kvinnor i Norden har samma typ av sociala ambitioner och ett mer enhetligt intresse för samhällsfrågor än tidigare. Vid tidpunkten hade ungdomarnas valdeltagande sjunkit, och i rapporter förs ett resonemang kring att ungdomstiden blivit längre. Med högre utbildning befinner sig unga människor i en "fritt svävande" situation utanför det etablerade samhället, utan jobb och barn, vilket författarna anser ligga bakom ett mindre intresse för politik. Mycket har hänt sedan denna rapport publicerades, och frågan är om och hur det politiska engagemanget förändrats sedan börjat på 2000-talet?

Metod och upplägg

European Social Survey (ESS) är en multinationell undersökning som genomförs i Europa sedan 2001. Vartannat år genomförs personliga intervjuer för att försöka kartlägga beteende, övertygelser och de generella inställningar som finns hos befolkningen i över 30 länder, huvudsakligen i Europa. Särskilt fokus i undersökningarna läggs på områden som politisk stabilitet, sociala strukturer och förändringar i samhällets uppfattning av det politiska klimatet.

Land	År	Antal deltagare
Danmark	2002	1506
Finland	2002	2000
Island	2004	579
Norge	2002	2036
Sverige	2002	1999
Danmark	2014	1502
Finland	2016	1925
Island	2016	880
Norge	2016	1545
Sverige	2016	1551

Tabel 1
Antal deltagare i ESS
undersökning.

ESS sammanställde intervjuer med slumpvis utvalda personer i de undersökta länderna genom att ställa ett antal förbestämda frågor. Det fanns ingen övre åldersgräns för deltagarna i studien, medan den undre åldersgränsen sattes till 15 år. Statistiken i denna publikation jämför data från den första undersökningen ESS publicerade år 2002 med den senast publicerade undersökningen från 2016. Då Island inte deltog i ESS undersökning år 2002 används vid behov data från 2004 istället. Detsamma gäller för Danmark, som inte deltog i ESS undersökning år 2016, och dessa data ersätts då med motsvarande statistik från 2014. Antal deltagare i studien listas i tabellen intill.

I jämförelser mellan de nordiska länderna och övriga Europa väger vissa länders resultat tyngre än andra. Detta beror på att ländernas resultat viktats utifrån befolkningens storlek.

Resultaten från intervjuerna i de nordiska länderna presenteras uppdelat efter de frågeställningar som använts av ESS och avser beskriva såväl generella trender som landspecifika skillnader. De data som hämtats har även brutits ner för att kunna observera skillnader mellan män och kvinnor samt ålder. Efter att ha presenterat data från de nordiska länderna jämförs dessa med statistik från övriga Europa. Rapporten är således indelad i fyra avsnitt.

1. Hur intresserad är du av politik?	Norden
2. Har du förtroende för ditt lands parlament?	Norden
3. Har du förtroende för politiker?	Norden
4. Norden och övriga Europa	Norden och Europa

I statistiken för Norden har Norge och Island inkluderats, även om de inte är med i Europeiska Unionen.

I jämförelser mellan de nordiska länderna och övriga Europa har data för de europeiska länder som vid tidpunkten deltog i ESS undersökning använts. Samtliga länder som inkluderats i undersökningen listas nedan. I enstaka fall saknades data för enskilda länder för en av tidpunkterna, varför urvalet skiljer sig åt något mellan 2002 och 2016.

2002: Österrike, Belgien, Schweiz, Tjeckien, Tyskland, Spanien, Frankrike, Storbritannien, Grekland, Ungern, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Polen, Portugal, Slovenien.

2016: Österrike, Belgien, Schweiz, Tjeckien, Tyskland, Spanien, Frankrike, Storbritannien, Ungern, Irland, Italien, Nederländerna, Polen, Portugal, Slovenien, Estland, Litauen.

Hur intresserad är du av politik?

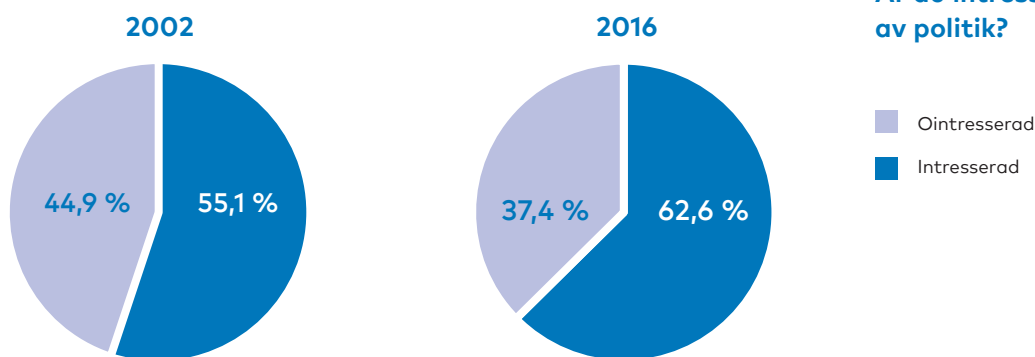
1

En generell trend i de nordiska länderna är att intresset för politik har ökat mellan de studerade tidpunkterna. Deltagarna i studien fick svara på om de ansåg sig vara mycket intresserade, ganska intresserade, inte särskilt intresserade eller inte alls intresserade av politik. Förutom att andelen personer som är mycket intresserade av politik har gått upp i samtliga länder har även andelen personer som svarat att de inte alls är intresserade av politik generellt minskat i Norden. Männen i de nordiska länderna uppger sig ha större intresse för politik än de nordiska kvinnorna, då detta är tydlig i samtliga länder och över båda de studerade perioderna. Intresset för politik är också större i gruppen som är över 30 år än i gruppen som är yngre än 30 år, även om det går att skönja en intresseökning bland de yngre i Norden.

En tydlig intresseökning i de nordiska länderna

För att lättare se en trend i hur intresset för politik utvecklats i Norden har de fyra svarsalternativen delats in i två kategorier: de som är intresserade av politik och de som är ointresserade av politik. Den genomsnittliga intressenivån har sedan sammanställts för alla de inkluderade nordiska länderna och viktats efter ländernas befolkningsstorlek. Det går då att tydligt se hur andelen invånare i Norden som är intresserade av politik har ökat mellan 2002 och 2016. Andelen nordbor som uppger sig vara intresserade för politik har ökat från 55,1 procent år 2002 till 62,6 procent år 2016.

I Finland observeras den största ökningen av andelen personer som upplever sig vara mycket eller ganska intresserade av politik i de nordiska länderna, från 46,5 procent år 2002 till 60 procent år 2016. Andelen personer som säger sig vara knappt intresserade eller helt ointresserade av politik har sjunkit med över 20 procent mellan år 2002 och 2016.

Figur 1
Är du intresserad av politik?

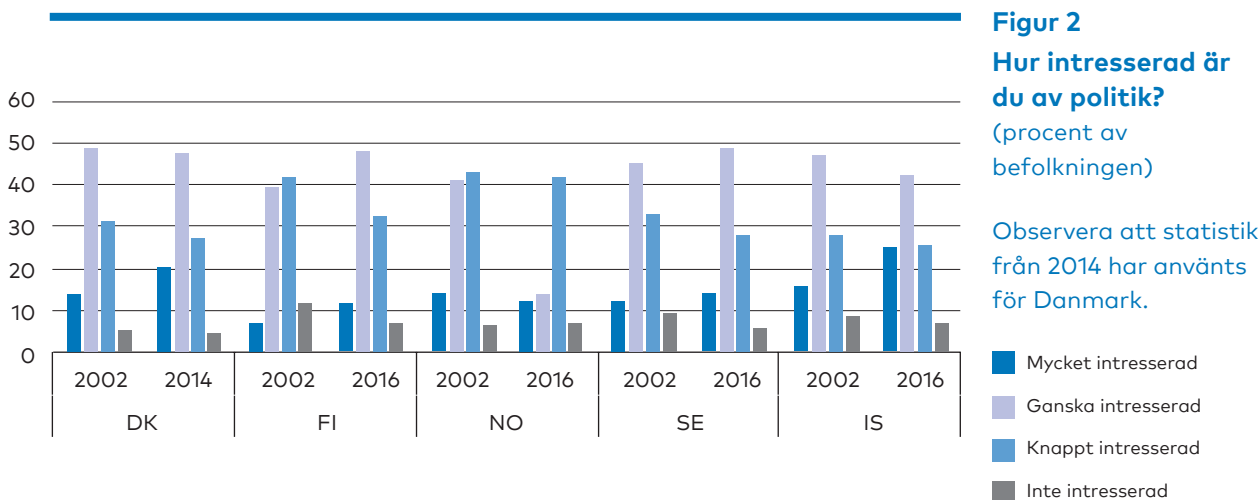
Värt att notera är att data saknas för Island år 2002 och Danmark år 2016. Island är därför exkluderat från diagrammet för år 2002, och Danmark är exkluderat från diagrammet för år 2016. På Island var andelen personer som var intresserade av politik 63 procent år 2004. I Danmark var andelen som var intresserade av politik drygt 67 procent år 2014. Länderna skulle därför troligen höja andelen intresserade i Norden något.

På Island är andelen personer som anser sig vara mycket intresserade av politik högre än i samtliga övriga nordiska länder, och en fjärdedel av befolkningen anser sig vara mycket intresserade av politik. 30 procent av männen och 20 procent av kvinnorna uppger sig vara mycket intresserade av politik. Intresset verkar vara starkt hos de unga på Island, då nästan var fjärde person under 30 år uppgav att de är mycket intresserade av politik, vilket är högst i Norden i den yngre åldersgruppen.

I Danmark uppger cirka två tredjedelar av befolkningen att de är ganska eller mycket intresserade av politik och, precis som i Sverige, har andelen intresserade blivit större samtidigt som andelen ointresserade minskat sedan 2002. Danmark har lägst andel av befolkningen som säger sig vara helt ointresserade av politik, mindre än 5 procent.

Det är endast Norge som inte uppvisar en tydlig förändring mellan de studerade perioderna. De tillfrågade personerna i Norge som var under 30 år uppvisade dock ett markant lägre intresse för politik än i de nordiska grannländerna. Nästan 65 procent av de unga norrmännen sa sig vara knappt intresserade eller helt ointresserade av politik, och endast 6,6 procent svarade att de var mycket intresserade av politik.

Trots att männen i de nordiska länderna verkar ha ett större intresse för politik uppger sig kvinnorna rösta i högre utsträckning. På frågan "Röstade du i senaste valet?" var andelen kvinnor som uppgav sig ha röstat högre i samtliga nordiska länder år 2016. Högst valdeltagande bland kvinnorna observeras i Sverige, där över 89 procent av de tillfrågade uppgav att de röstat. Lägst valdeltagande bland kvinnorna uppvisade Norge med 76,8 procent. Högst valdeltagande bland männen gick att observera på Island (87,1 procent), samtidigt som Finland noterades för det lägsta valdeltagandet bland män (76,9 procent).

I stycket ovan redovisas data från svar som ESS samlat in år 2016 där deltagarna i studien fick svara på huruvida de röstade i det senaste nationella valet. Nedan följer en sammanställning av den officiella statistiken över valdeltagandet i det vid tidpunkten senaste nationella valet från de respektive ländernas statistiska centralbyråer.

Danmark	85,9 procent (2015)
Finland	70,1 procent (2015)
Island	81,4 procent (2013)
Norge	78,2 procent (2013)
Sverige	87,2 procent (2014)

Danmarks Statistik
Statistikcentralen
Islands statistikbyrå Hagastofa Íslands
Statistisk sentralbyrå
Statistiska centralbyrån

Fakta Valdeltagande i Norden

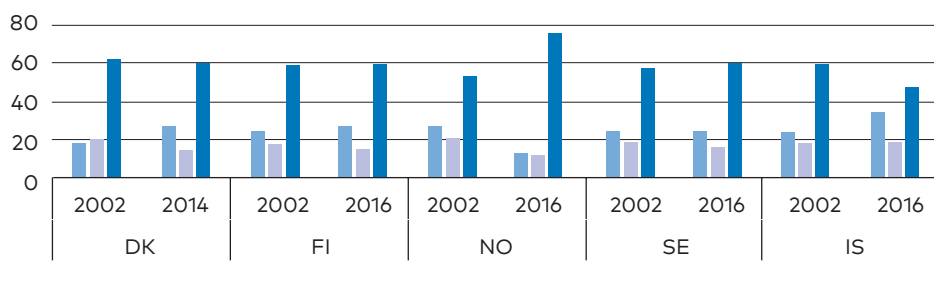
2 Har du förtroende för ditt lands parlament?

Deltagarna i studien fick svara på vilken grad av tillit de hade till det egna landets parlament, och ombads placera sina svar på en skala som sträckte sig från 0 till 10. Ingen tillit alls motsvarades av siffran 0, medan 10 innebar fullständigt förtroende. För att göra resultatet mer överskådligt delas de olika tillitsgraderna in i tre kategorier, där 0–4 benämns lågt förtroende, 5 medelhögt förtroende och 6–10 benämns högt förtroende för landets parlament. Tydligast kontrast går att se mellan Norge och Island, där norrmännens tillit har ökat kraftig under den studerade perioden, medan Island sett en minskning av andelen personer som har förtroende för parlamentet. Någon tydlig trend i grupperna indelade efter ålder och kön går inte att se.

En generell ökning av andelen personer i Danmark som har lågt förtroende för landets parlament kan observeras, från 17,5 procent till 26,2 procent under den studerade perioden. I Danmark har andelen personer som upplever sig ha en medelhög tillit sjunkit markant, från 20,4 procent år 2002 till 13,5 procent år 2014. I Finland har andelen personer som anser sig ha en låg grad av tillit också ökat, även om förändringarna inte är lika stora som för Danmark.

Norge står ut bland de nordiska länderna med ett rejält ökat förtroende för det nationella parlamentet. Andelen personer som anser sig ha svag tillit till parlamentet har mer än halverats, från 26,6 procent till 12,7 procent. Samtidigt har andelen av befolkningen som har hög tillit ökat starkt, från 53,4 procent till 76,1 procent. Detta gör inte bara Norge till det nordiska land där störst andel av befolkningen litar på sitt lands parlament, utan också till det nordiska land där lägst andel av befolkningen har lågt förtroende för parlamentet.

Kontrasten är stor om man jämför med Island, som är det land som har lägst förtroende för sitt lands parlament av de nordiska länderna. År 2004 uppgav mindre än en fjärdedel av befolkningen att de hade lågt förtroende för det nationella parlamentet, en andel som ökat till mer än en tredjedel av befolkningen år 2016. År 2004 uppgav också 60 procent av de tillfrågade att de hade förtroende för parlamenten, en andel som minskat till 48 procent år 2016.

Figur 3
Förtroende för parlamentet, Norden.

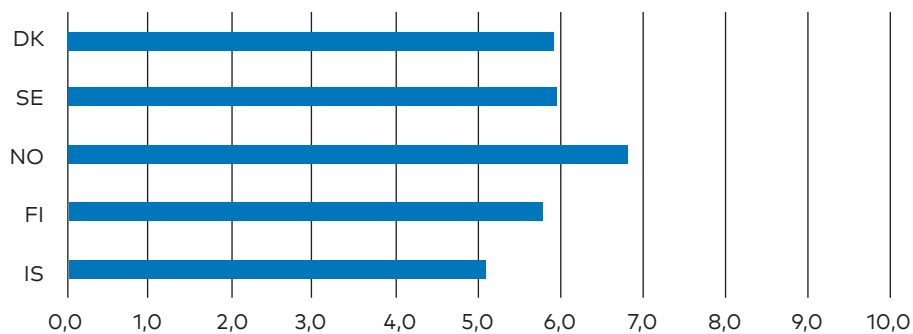
Observera att statistik från 2014 har använts för Danmark.

■ Lågt förtroende
■ Medelhögt förtroende
■ Högt förtroende

Norge högst förtroende, Island lägst

Att Norge uppvisar högst förtroende för det nationella parlamentet blir än mer tydligt om ett genomsnitt för varje lands förtroendenivå beräknas. 10 indikerar fortsatt fullständigt förtroende, medan 0 innebär att de tillfrågade deltagarna inte har något förtroende alls.

Tydligt blir det också att förtroendet på Island är lägre än det nordiska genomsnittet medan Danmark, Sverige och Finland ligger på ungefär samma förtroendenivå.

Figur 4
Förtroende för det nationella parlamentet 2016.

Gennomsnitt, 0–10

Observera att statistik från 2014 har använts för Danmark.

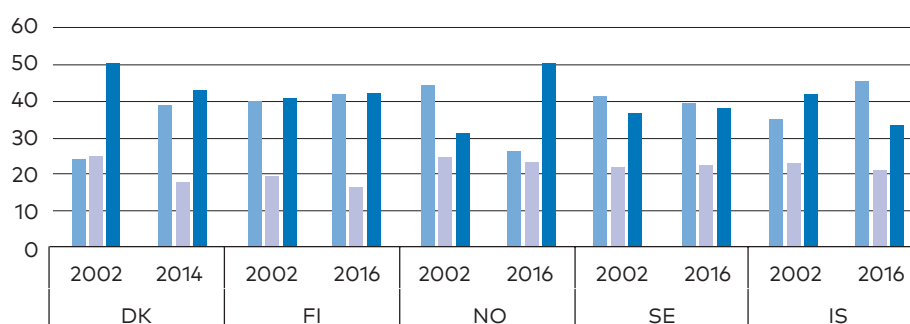
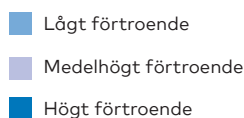
3 Förtroende för politiker

Deltagarna i undersökningen fick svara på hur de uppskattade sitt förtroende för de nationella politikerna på en skala från 0 till 10, där 10 motsvarade fullständigt förtroende. Svarsalternativen har precis som tidigare delats in i tre kategorier där lågt förtroende motsvaras av 0–4, medelhögt förtroende av 5 och högt förtroende av svarsalternativen 6–10.

Det går inte att se en entydig trend i hur förtroendet för politiker har förändrats i de nordiska länderna, då förtroendet för de nationella politikerna i Danmark och på Island har sjunkit under den studerade perioden, medan framförallt Norge har sett en kraftig ökning i förtroendet. Det går inte heller att se någon tydlig trend för kön och ålder.

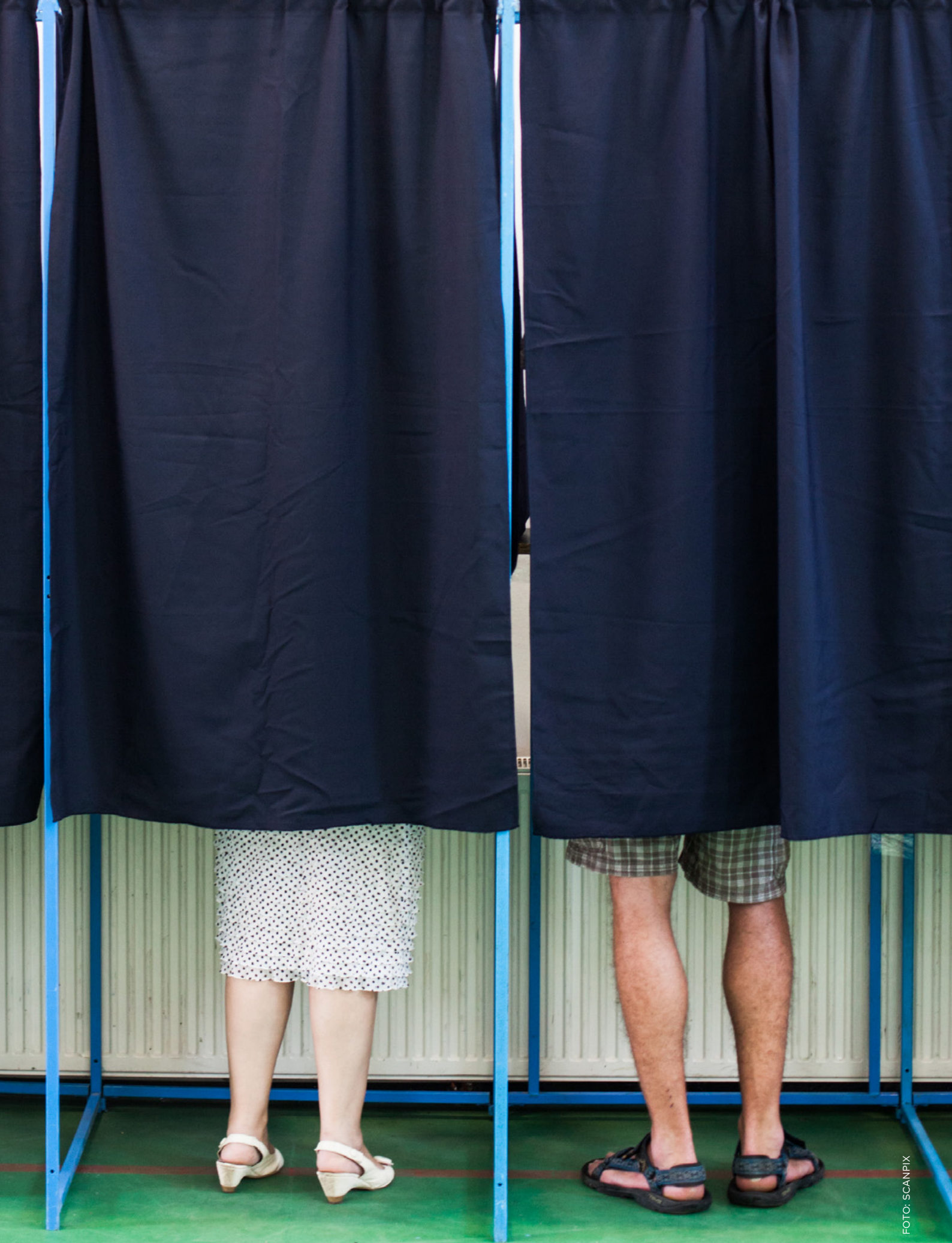
Figur 5
Förtroende för
politiker.

Observera att statistik från 2014 har använts för Danmark.

I Danmark har förtroendet för de nationella politikerna sjunkit, och från att hälften av befolkningen uppgav sig ha högt förtroende år 2002 var det endast 43 procent som ansåg sig ha högt förtroendet år 2014. Även på Island verkar förtroendet för de nationella politikerna ha sjunkit, och hela 45 procent av de tillfrågade svarade att de har lågt förtroende år 2016, vilket är högst i Norden.

Medan resultatet för Finland och Sverige är i stort sett oförändrat har Norge sett en kraftig ökning av förtroendet för de nationella politikerna. Andelen normän som uppgett att de har högt förtroende har ökat från drygt 31 procent år 2002 till att nu vara över 50 procent. Det gör Norge till det land där flest invånare med marginal säger sig ha högt förtroende för sina politiker.

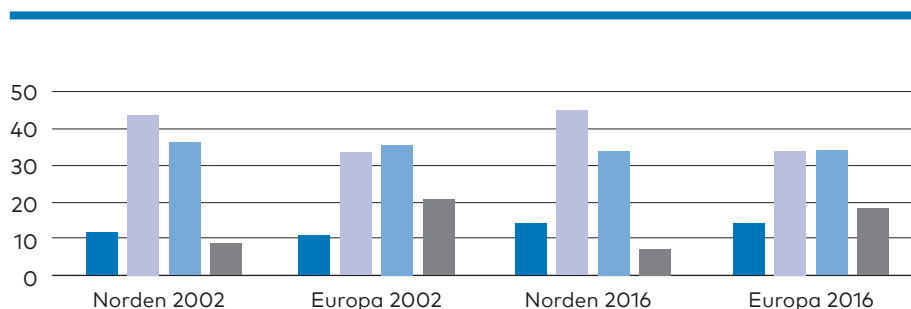
4 Norden och Europa

Att de nordiska länderna har ett högt förtroende för politiska institutioner jämfört med resten av världen är något som ofta lyfts i studier och artiklar på området, och detta visar sig även gälla när Norden jämförs med andra europeiska länder. Såväl intresset för politik som förtroendet för det nationella parlamentet visade sig vara högre i de nordiska länderna än den genomsnittliga europeiska nivån. Även valdeltagandet är högre i Norden än i övriga Europa.

Intresse för politik

Även om intresset för politik generellt verkar ha ökat i Europa sedan 2002 är intresset fortfarande högre i de nordiska länderna. Förutom att andelen personer som anser sig vara ganska intresserade skiljer sig markant mellan de båda grupperna länder, är andelen av befolkningen som anser sig vara helt ointresserade av politik tre gånger högre i övriga Europa än i Norden. Medan drygt 59 procent av nordborna anser sig vara intresserade av politik, är motsvarande siffra för Europa bara 47,6 procent.

Figur 6
Hur intresserad
är du av politik?

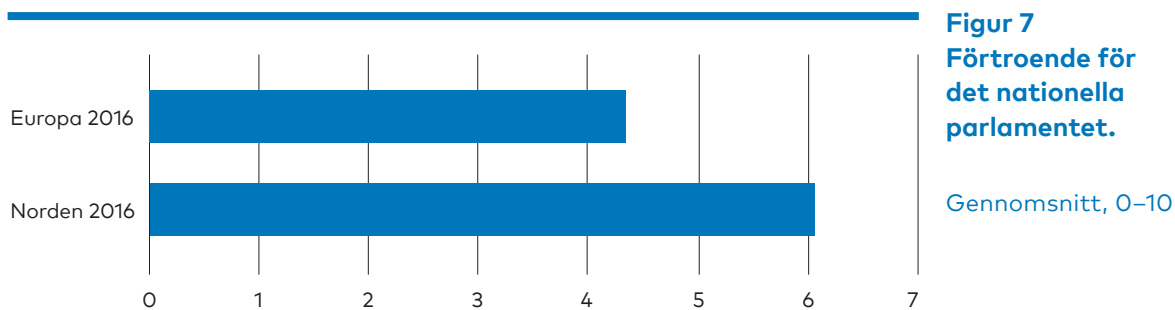
Island exkluderat i den nordiska sammanställningen år 2002, Danmark exkluderat år 2016. Se diagram i avsnitt 1 för data för Island år 2004 och Danmark år 2014.

Röstdeltagande

Trots att intresset för politik ser ut att ha ökat i såväl Norden som övriga Europa har det angivna röstdeltagandet minskat i båda grupperna. Minskningsen är dock större i de övriga europeiska länderna än i Norden, och eftersom de nordiska länderna redan 2002 uppvisade ett högre röstdeltagande innebär det att skillnaden nu blivit ännu större. Andelen deltagare i övriga Europa som uppgav att de röstade i det senaste valet var drygt 68 procent år 2016, en minskning från 72,7 procent år 2002. Motsvarande siffror för Norden var drygt 80,7 procent år 2002, att jämföra med 79,2 procent år 2016.

Förtroende för det nationella parlamentet

Det är en tydlig skillnad mellan de nordiska och europeiska länderna när det kommer till förtroendet för det egna landets parlament, där de nordiska länderna uppvisar ett genomgående högre förtroende i båda perioderna. Andelen personer som anser sig ha förtroende för de nationella parlamenten har ökat i båda grupperna, men är fortfarande klart högre i Norden där andelen som uppskattar sitt förtroende till 7, 8, 9 eller 10 är mer än dubbelt så hög som i resten av Europa.

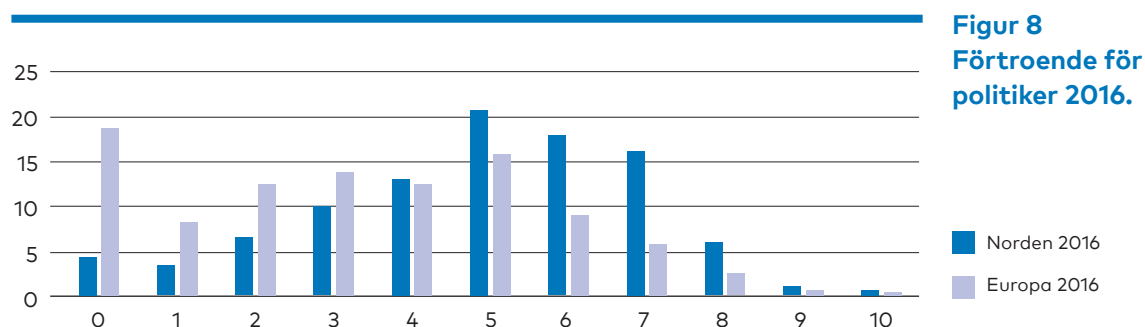

Danmark exkluderat ur ovan sammanställning för Norden. Motsvarande gennomsnitt för Danmark år 2014 var 6,3.

I andra änden av skalan har andelen personer som inte anser sig ha något förtroende alls för parlamentet ökat i både Europa och Norden. Andelen personer som uppskattat sitt förtroende till noll är dock mer än fyra gånger så hög i Europa som i Norden. Hela 11,9 procent av de tillfrågade i övriga Europa uppger sig inte ha något förtroende alls för det nationella parlamentet. Den genomsnittliga förtroendenivån i Norden är 6,05 år 2016, att jämföra med 4,34 i övriga Europa.

Förtroende för nationella politiker

Samma trend går att se när det kommer till de tillfrågades förtroende för de nationella politikerna som i frågan om de nationella parlamenten. De nordiska länderna har genomgående högre förtroende än resten av Europa, även om andelen personer som anser sig ha högt förtroende är lågt i båda grupperna. Särskilt uppseendeväckande är den höga andelen av befolkningen i Europa som inte anser sig ha något förtroende alls för de nationella politikerna, där nästan var femte europé (nordbor exkluderade) uppskattar sitt förtroende för de nationella politikerna till noll på en tiogradig skala.

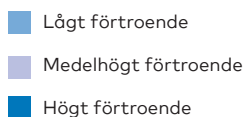
Förtroende för EU-parlamentet

Som väntat är det generella förtroendet för EU-parlamentet högre i de nordiska länderna än i övriga Europa år 2016, en bild som inte var lika klar år 2002. Siffrorna från ESS visar att förtroendet för EU-parlamentet ökat i Norden samtidigt som det minskat i övriga Europa. Andelen personer som inte anser sig ha något förtroende alls för EU-parlamentet är mer än dubbelt så hög i övriga Europa som i Norden.

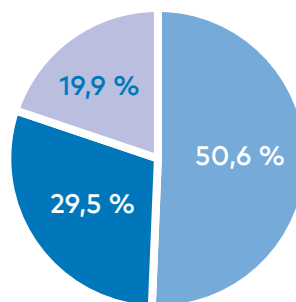
Om de olika förtroendenivåerna delas in i tre kategorier, där 0–4 motsvarar lågt förtroende, 5 motsvarar medelhögt förtroende och 6–10 motsvarar högt förtroende blir det än mer tydligt att de nordiska länderna generellt har ett högre förtroende för EU-parlamentet. Det blir även grafiskt tydligt hur andelen personer som har misstro gentemot EU-parlamentet ökat i övriga Europa, och år 2016 uppger mer än hälften av de tillfrågade i dessa länder att de har lågt förtroende för EU-parlamentet. Motsvarande siffra för de nordiska länderna är drygt en tredjedel. Cirka 30 procent av de tillfrågade i övriga Europa anser sig ha högt förtroende för EU-parlamentet, att jämföra med 43 procent i Norden.

Andelen av de tillfrågade i Norden som anser sig ha högt förtroende för EU-parlamentet har gått från 33,6 procent till 42,5 procent, en ökning på över 26 procent.

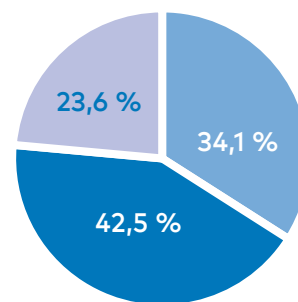
Figur 9
Förtroende för
Europaparlamentet
och Norden.

Europa 2016
Europa (exklusive Norden)

Norden 2016

En kort not om statistiken för Norden:

I den nordiska statistiken i avsnitt 4 är Island exkluderat från sammanställningarna för de nordiska länderna år 2002, medan Danmark inte är en del av sammanställningarna för år 2016. I båda fallen beror detta på att de båda länderna inte deltog i undersökningarna dessa år.

Summering och avslutande reflektioner

Det går att se flera generella trender i den undersökning som gjorts, och även en del skillnader mellan de nordiska länderna. Nedan listas de huvudresultat som går att observera:

- Intresset för politik verkar allmänt vara på uppåtgående i Norden. År 2016 uppgav 62,6 procent av den nordiska befolkningen att de var intresserade av politik, att jämföra med 55,1 procent år 2002. Intresset för politik verkar generellt vara större bland män än kvinnor i Norden. Likaså verkar de äldre vara mer intresserade av politik än de yngre. De yngre uppvisar dock ett stigande intresse för politik, och är mer intresserade år 2016 än år 2002.
- Trots att intresset för politik verkar vara högre hos de nordiska männen uppger de nordiska kvinnorna att de röstar i högre utsträckningen än männen. Det självangivna valdeltagandet verkar därför inte korrelera med intresset för politik.
- Även om det går att observera en svag genomsnittlig nedgång i tilliten till den politiska sfären ligger de nordiska länderna högt i ett internationellt perspektiv. Faktum är att den negativa trend som går att observera i övriga Europa inte verkar gälla i Norden. Möjliga delförklaringar till den höga tilliten i de nordiska länderna är låg grad av korruption, ett rikt organisationsliv och en upplevd rättvisa i samhällsinstitutionernas agerande.
- Även om tillitsnivån gentemot politiker är relativt stabil i Norden jämfört med övriga Europa går det att se skillnader de nordiska länderna emellan. Ett av de resultat som är mest framträdande är den stora skillnaden i tillit till den politiska sfären mellan Island och Norge. Att Island uppvisar en markant lägre tillit än övriga nordiska länder går troligen att koppla till sviterna av den senaste finanskrisen och den debatt som sedan följde. Varför Norge uppvisar en så starkt ökad tillit till politiker och de politiska partierna är mer oklart, men inte desto mindre uppseendeväckande.
- Nordborna är mer intresserade av politik än befolkningen i övriga Europa, och även om röstdeltagandet har minskat i såväl Norden som övriga Europa är nordborna också flitigare när det kommer till att rösta.
- De nordiska länderna uppvisar en markant högre tillit till det nationella parlamentet än övriga Europa. Detsamma gäller tilliten gentemot EU-parlamentet, där de nordiska länderna inte bara har högre tillit än övriga Europa – tilliten har dessutom ökat sedan 2002.

Referenser

Andreasson, U. (2017). Tillit – det nordiska guldets. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet. <https://doi.org/10.6027/ANP2017-731>

Dalia Research (2016). High political interest in Europe despite low voter turnout.
<https://daliaresearch.com/high-political-interest-in-europe-despite-low-voter-turnout/>
(Hämtad 2019-05-06).

Dalton, Russel J. (2005). The Social Transformation of Trust in Government. International Review of Sociology, Vol. 15, No. 1, March 2005, s. 133–154.

Demokrati i Norden. (2005). Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:norden:org:diva-916>

Grosse, J. (2012). Kommer tid kommer tillit? Unga vuxnas och medelålders erfarenheter. Stockholm: Institutionen för socialt arbete. ISBN 9174473808.

Van der Meer, T. (2017). Political Trust and the "Crisis of Democracy". Oxford Research Encyclopedia of Politics.

Statistik i publikationen:

European Social Survey – <http://www.europeansocialsurvey.org/>

För statistik över valdeltagande:

Statistikcentralen (Finland) – https://www.stat.fi/index_sv.html

Hagastofa Íslands (Island) – <https://www.statice.is/>

Statistisk sentralbyrå (Norge) – <https://www.ssb.no/>

Statistiska centralbyrån (Sverige) – <https://www.scb.se/>

”

Även om det går att observera en svag genomsnittlig nedgång i förtroendet för den politiska sfären ligger de nordiska länderna högt i ett internationellt perspektiv.

Nordiska ministerrådet
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 Köpenhamn
www.norden.org

Don't worry, be happy

Nordiska ministerrådet ha analyserat data från intervjuer med invånare i Norden för att undersöka hur synen på demokratin och det demokratiska deltagandet förändrats sedan början på 2000-talet.

Undersökningen visar att intresset för politik har ökat i Norden sedan 2002, samtidigt som det inte går att se någon entydig trend vad gäller förtroendet för de nationella parlamenten och tilliten till politiker. Jämfört med övriga Europa har nordborna ett högt förtroende för EU-parlamentet. Intresset för politik är också större i Norden än i övriga Europa.

Denna rapport är författad av Nordiska ministerrådets analys- och statistikenhet. Enhetens rapportserie ska belysa aktuella ämnen som är centrala utifrån ett nordiskt perspektiv.